

Б 10453
g(c2)
Б 88

МИРОСЛАВ БРОДА

КАМ'ЯНОПІЛЬ ТА ЇЇ ЦЕРКВА

Мирослав Брода

КАМ'ЯНОПЛЬ
ТА ЙОГО ЦЕРКВА

Народ, який не знає
або загубив знання свого минулого,
вмирає і зникає з землі.
Патріарх Йосиф Сліпий

ЗМІСТ

Замість вступу	5
Географічне розташування села	7
Історія села Кам'янопіль	9
Церква села Кам'янопіль	29
З недалекої історії села	64
Література	76
Коротко про автора	77

ЦЕРКВА СЕЛА КАМ'ЯНОПІЛЬ

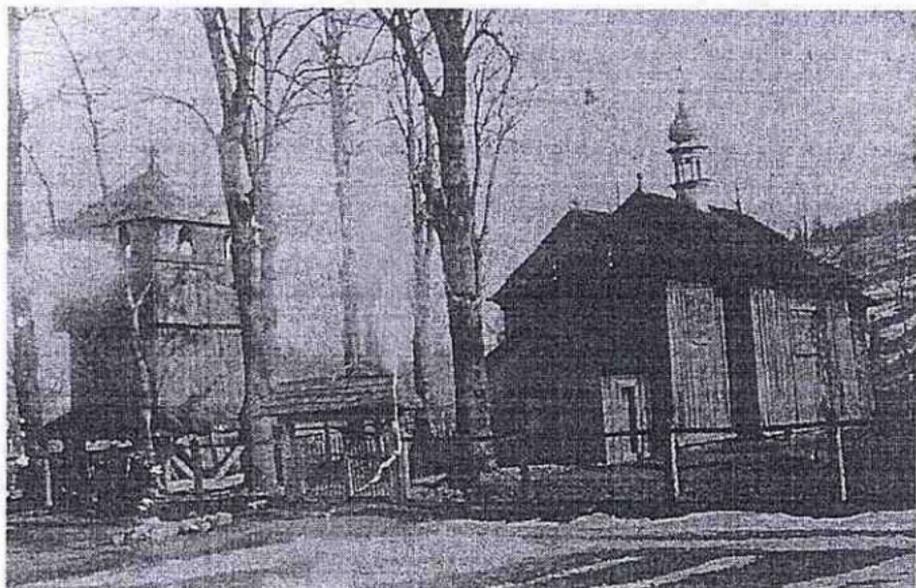
Кожна людина має своє життя, свою долю. Так само і кожне село, кожен храм має свою історію. Христова Церква – це наша друга Мати, яка нас хрестить, вінчає і відпроваджує у вічне життя. Отож, мусимо знати та шанувати історію своєї церкви.

Історія кам'янопільського храму є особливою, вона поєднує два українські галицькі села – Мразницю і Кам'янопіль, що знаходяться на віддалі 120 км одне від одного.

У далекому 1928 році греко-католицька церковна громада села Мразниці (тепер – у межах м. Борислава) робить значний християнський та патріотичний вчинок: дарує українській греко-католицькій громаді с. Кам'янопіль старенький дерев'яний храм. На той час мразничани збудували нову, цегляну, церкву. За панування Польщі для українців це була дуже значима подія.

До 1928 року село Кам'янопіль свого храму не мало. На той час греко-католицька громада с. Кам'янопіль налічувала 162 особи, які ходили до церкви в Підбірцях, де хрестили дітей, вінчалися і хоронилися. А друга частина кам'янопільчан (римо-католики) молились у костелі в с. Пруси, де ксьондзом Яном Скужаком велось активне ополячення українського населення, особливо жінок.

Починалася історія нашого храму з Карпатських гір. З історичних джерел дізнаємось, що близько 1834 року парохом Михайлом Вітошинським була відбудована невеличка дерев'яна церква. Як свідчать написи на балці храму, виявлені 31 травня 1928 року і сумлінно занотовані парохом о. І. Ліщинським, на цьому місці споконвіків стояла церква. З нотатків отця Ліщинського можемо дізнатись наступне: «Тут от давніх літ церков була до року (1834), а сія церков року 1835 поставлена за битнощі Вельможного Пана Ксендза Вітошинського пароха з Борислава у Мразниці (така напись була на балку сієї церкви). Церков ся за пароха І. Ліщинського 31 мая 1928 зістала розібрана і перевезена з долішнім іконостасом до села Камінопіль (парохія Підбірці) коло Львова. Попередня церков після (...) мала згоріти». Дерев'яний храм у 1864 році переобладнали, і в такому вигляді він зберігся до побудови нового.

Вид старого дерев'яного храму до 1928 р. (перед перевезенням із Мразниці)

Образи іконостасу в нинішній кам'янопільській церкві швидше за все є вцілілими частинами старовинної церкви. Про це може свідчити ікона «Богоматір», яка була передана на зберігання в музей «Дрогобиччина» і яку мистецтвознавці датують XVI століттям. Автором цієї ікони є дрогобицький іконописець Федько. Ікона «Одигітрія з похвалою» виконана в дусі національного відродження. Адже на відміну від своїх сучасників, які малювали «Одигітрію» у поясоному чи поколінному виді, дрогобицький майстер намалював Святу Марію, яка сидить на троні з немовлям, як Царицю Небесну, а по боках у дванадцяти клеймах зображено маленькі постаті пророків, що сповіщають похвалою її прихід на землю й очікування народження Сина Божого. Тим самим відроджувалася традиція мотиву Небесної Цариці. Таке вирішення образу Богородиці мало давні першовитоки з часів раннього візантійського мистецтва і практично не втратило популярності у поствізантійському мистецтві аж до початку XVII століття. У цьому образі, як і в образі Богородиці, у вирішенні всієї композиції важко побачити будь-який вплив популярних тоді прикладів сакрального мистецтва Західної України. Водночас твір цей є взірцевим прикладом доби українського відродження.

Шукаємо спосіб як придбати церкву

Посвячення фундаменту нового храму в Мразниці
(на місці церкви, перевезеної в Кам'янопіль). 1928 р.

ПОДЯКА

Українці Камінополя, під львівського села, яких є всього 162 душ посеред великого числа поляків, а які дочекалися цієї радісної хвилі, що сьогодні мають в своїм селі церкву, складають подяку всім, що причинилися до будови церкви в Камінополі. В першу чергу дякуємо нашому парохіві о. дек. Петрови Пилипцеві і парохіянам матірної церкви в Підбірцях, що йшли нашим бажанням на зустріч Впр. О. Сов, Іванови Ліщинському парохіві Борислава та його парохіянам дочерної Мазниці, що нам подарували дерев'яну церкву – най Господь нагородить щед्रो! Виділ тов. св. Петра у Львові уділив нам допомоги на викінчення церкви 300 зол. Доколичні парохії а саме Винники, Зарудці, Зашків, Жидятичі, Лисиничі, Ляшки, Малехів, Миклашів, Підберізці, Пикульовичі, Сороки, Яричів. Церкви Успенія і св. О. Миколая у Львові зложили жертви будь-то в грошах будь-то з церковного приладдя. Спеціально зазначаємо слідуючі жертви: Лисиничі два добрі фелони Пикуловичі євангеліє, плащаницю, процесійний хрест, ліхтарі і 68 зол. Миклашів чаша, монстранція, хоругви і ліхтарі. Винники фани, обрус, хрест, ліхтарі і 60 зол. Підберізці стихар, ліхтарі і 28 зол. Церква Успенія у Львові чашу. Сороки чаша і 263 зол. Ляшки муровані 4 фелони, всеночник і 140 зол. Місцевий власник млина п. Мілер 50 зол. Всім жертводавцям щире Спасибі від нас і окрема подяка належить від нас послови Львівщини п. Іванови Ліщинському, який знаючи наше важке положення, доложив великі труди при будові церкви в Камінополі, яка буде охороною нашого рідного обряду і українського Духа. – Камінопіль в маю 1929. Андрій Вічурко, Іван Дзюбик, Іван Мельник, Сенько Мельник., Гринько Островський Михайло Островський, Теодор Савка, Теодор Сеньків.

Спілку «Діло», Львів, Ринок ч. 10 26.05 1929 року.

Текст подяки кам'янопільчан будівничим храму в селі

Не останню роль у житті церковної громади тодішньої Мразниці відгравала брати Богдан та Левко Лепкі, котрі були частими гостями свого шваг्रा о. І. Ліщинського та відвідували нашу церкву.

Надзвичайну цінність становить збережена метрична книга реєстрації актів про шлюб, що велась в нашій церкві протягом 1788–1920 років. Ця книга є найдавнішою і є першоджерелом початку ведення метричних книг у Галичині. Згідно із записами в цій книзі, за даний період у нашій церкві було здійснено 285 вінчань.

Можна навести ще багато історичних фактів життя церкви в Бориславі, але для нас цікавішою є її подальша історія в Кам'янополі.

Як уже було згадано, до нашого села церковця потрапила 1928 року. Зведення храму та організація його благоустрою тривали рік. У 1929 році

Освячення церкви в Кам'янополі. 2 червня 1929 р.

церковцю було посвячено. Про труднощі і радощі, з якими доводилось стикатись будівничим, можна судити зі статті у газеті видавничої спілки «Діло» під назвою «Подяка». І ми, нащадки цих людей, маємо і нині щиро дякувати всім жертводавцям і молитись, щоб Господь щедро їх винагороджував.

Ще живі очевидці тих знаменних для нашого села подій. Так бабуся Іванишин Зиновія, 1922 р. н., згадує, як тішились українці Кам'янополя з будівництва церкви, як вони, тоді ще маленькі діти, весело бавилися біля фундаменту майбутньої церкви.

Храмовим святом у нас є Усікновення Голови Святого Івана Хрестителя. Старі люди розказують, що так церкву назвали на честь чоловіка, який подарував власну землю під будівництво храму. А звали його Мельник Іван (Міхалишин). Розповідає Мельник Ірина: «Спочатку планувалось храмовим святом зробити 7 липня (день народження пророка), та, оскільки в цей день празник святкують близькі церкви в Сороках-Львівських та у Винниках, вирішили зупинитись на дні смерті Івана Хрестителя, що має місце 11 вересня. Так наша церква отримала нове ім'я та храмове свято».

Побудова церкви в Кам'янополі стимулювала піднесення в селі патріотичного духу, за яким слідувало пожвавлення культурно-просвітницької діяльності. У 1931 році будується новий будинок читальні, відкривається українська бібліотека та дитячий садочок, що аж до 1939 року були оплотами відродження національної свідомості. 1937 року в селі відкривається осередок товариства «Рідна школа».

З 1922 по 1937 рік парохом у селах Підбірці та Кам'янопіль був декан о. Петро Пилипець, який зробив великий вклад у справу зміцнення позицій греко-католицької церкви та популяризації українства на наших теренах. Під його опікою будується церква в Кам'янополі (1928 р.) та нова цегляна церква в Підбірцях (1934 р.).

Пам'ятка про благословення церкви.
02. 06. 1929 р.

Отець Пилипець мав велику повагу в усій околиці. З літературних джерел дізнаємося про випадок, який стався 1924 року у Винниках при посвяченні відновленого пам'ятника Т. Г. Шевченку. Зважаючи на політичну ситуацію, що склалась на той час, польська влада за жодних умов не хотіла давати дозволу на його урочисте відкриття. Староста Винник – поляк Зелінський – категорично заборонив проведення масових святкових заходів українців. Однак делегації патріотично налаштованої інтелігенції якимось чином вдалось вплинути на прийняте ним рішення. Проте Зелінський погодився змінити свою позицію лише за умови, що промова виступаючого буде дуже короткою та не міститиме жодних патріотичних нот. Цю почесну справу було доручено о. Петру Пилипцю.

Проти українців готувались провокації. Довкола пам'ятника було виставлено багато поліції, а серед людей затаїлися польські провокатори. Досить було прозвучати з трибуни хоч одному патріотичному щодо України слову, як у той же час мітинг би розігнали, а його учасників заарештували би.

Священики скоро провели обряд посвячення, і на трибуну вийшов парох о. Петро Пилипець, що був високий, поставний і мав сильний голос, тож його було далеко чути: «В ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа. «Nie tamy ziemi skand nasz god...» – продекламував цілу «рату» Конопницької, потім сказав кілька слів про Шевченка і знову перейшов до «рати». Українці були піднесені духом, а поляки опустили голови, оскільки не мали причини до провокацій. Можна з впевненістю ствердити, що о. Петро Пилипець вніс немалу лепту у підняття духовності, культури та національної самосвідомості своїх парафіян.

Починаючи з 1929 року українці Кам'янополя, щоб відвідати Богослужіння, вже не мусли долати відстань у кілька кілометрів, у них постала своя церква. І в дощ, і в негоду, і в святкові, і в недільні дні священика привозили фірою з Підбірець. Старожили села згадують про незручності, які приходилось переносити при відвідуванні церкви в Підбірцях. «Одного зимового вечора їхали ми до Підбірець на санях. Снігу було вище пояса. Сани наїхали на кучугуру і перевернулись. А були серед нас малі діти, то й повилітали в сніг. І родичам прийшлося їх шукати. А одної дощової осені земля так розкисла, що не можна було чобіт витягнути з глини і були змушені вертатись додому. Тому кам'янопільці дуже задоволені, що мають свою церкву», – згадує Ірина Мельник.

Першими в нашій церкві взяли шлюб Федір Карабан та Марія Мельник. Тут хрестили дітей, хоронили усопших, проводили інші обряди – так почалось нове життя церкви в Кам'янополі.

Люди хто чим міг допомагали зведенню та благоустрою храму: вишивали рушники, фани, ризи, купували обрядове начиння, прибирали всередині і зовні храму. Певний час церква була вкрита привезеним з Борислава гонтом, який від старості вже почав протікати, довелось перекривати наново. І тут не обійшлося без усвідомлених селян. Мельник Іван Матвійович віддає бляху, що придбав для власної, покритої соломомою, хати.

1938 року будують дерев'яну дзвіницю на три дзвони, церковний двір обгороджують дерев'яним парканом, довкола церкви насаджують ясени, адже дерево – символ Кам'янополя. Три дзвони ново-збудованої дзвіниці сповіщали жителів села про недільні та святкові

Богослужіння. Споконвіку в наших селах існував звичай, за яким на Великдень дзвони не дармували. Як причепилось, бувало, до них парубоцтво по освяченні пасок, то не давало їм спуску до Провідної неділі. А коли вже старші хлопці залишали дзвони та йшли бавитись у гаївки, то приходила черга дітлахів. Яке то було щастя, яка радість дірватись до дзвона. І виспівували дзвони по довкільних селах, розносячи святковий гомін.

Після отця Пилипця, якого 1937 року переводять в с. Великі Підліски (де він і помер 1943 р.), парохами в нашій церкві були: колишній капелан Українських січових стрільців о. Богдан Кучабський (1937 р.), о. Іван Романчукевич (1937–1940 рр.), який емігрував на захід, де в 1945 році був спійманий большевицькою агентурою та повернений до Самбора, о. Стисловський (1940 р.) та о. Степан Хабурський (1940–1944 рр.), котрий проживає в Торонто (Канада).

Період життя кам'янопільської церкви з 1937 по 1944 роки, на жаль, маловідомий. Друга світова війна принесла зміни не лише на державному рівні, а й на рівні окремо взятої громади. З воєнним періодом пов'язана цікава сільська легенда про те, що перед приходом німецького війська жителі Кам'янополя зняли з дзвіниці два дзвони і закопали їх у різних місцях

Дід Федір Карабан з внуками

Дзвіниця з дзвонами. 1934–1954 рр.

Сельчанин Степан Никіра оживляє дзвони

Освячення паски в рідній церкві. Великдень 1939 р.

церковного подвір'я, щоб запобігти їх переплавці на зброю. Один з них було знайдено, а от місцезнаходження іншого не відоме ще й досі. Старі люди кажуть, що його сховали під підлогою церкви, але точного місця ніхто вже не може показати, та й знали його одиниці. Тому судилось, мабуть, цьому дзвону і далі лежати під церквою.

Після спорудження церкви в парафіян залишилась ще одна гостра проблема – не було цвинтаря. Польська влада і зокрема кам'янопільський поміщик Кречунович (вірменин за національністю), котрий володів з 1919 по 1938 рік більшістю навколишніх земель, не бажав виділяти місця під поховання. Тому аж до 1945 року українців хоронили в Підбірцях. Ще до сьогодні на їхньому цвинтарі збереглись пам'ятники та хрести з іменами наших предків, у тому числі пам'ятник родини Мельників (Міхалишиних) з Кам'янополя.

Збудувавши церкву, кам'янопільці обрали церковний комітет. Іван Мельник подарував 10 акрів городу під церкву. Іван Дзюбик, Андрій Вічурко, Сенько Мельник, Гринько Островський, Михайло Островський, Теодор Савка, Теодор Сеньків – патріоти села Кам'янополя – старалися все зробити для своєї церкви. Після праці на власній господарці йшли цілими родинами наводити порядок біля церкви. Організовували концерти, вистави, ходили на Різдво з колядою та вертепом по сусідніх селах, зароблені гроші вкладали в будову церкви, – так розповідають старожили села. Це об'єднувало людей і піднімало український дух і патріотизм громади. Будується «Рідна школа», молочарня, «Просвіта», працюють гуртки художньої самодіяльності.

Після війни в 1945 році парохом с. Підбірці і Кам'янополя стає отець ієромонах Кабарівський. В 1945 році громаді виділяють ділянку землі під цвинтар. Першою тут була похована Ірина Мельник (Дзюбик). Цвинтар розташований за цілий кілометр від села, аж за лісом, але це нічого – свій цвинтар, не треба проситися по сусідніх селах.

Отець Кабарівський користується популярністю серед парафіян Кам'янополя. Він допомагає відродити гарні великодні традиції (забави, гаївки), які в часі війни трохи занепали. В 1945 році до села приїжджають переселенці з Польщі: з с. Заболотці – 19 родин, с. Дрогоїв – 17 родин, с. Динів – 11 родин, с. Батичі – 3 родини, с. Теплиці – 2 родини. Польські родини, які жили в Кам'янополі, від'їжджають до Польщі.

У березні 1946 року розпочалось гоніння греко-католицької церкви на Західній Україні – заборона греко-католицької церкви і обов'язкове підписання московського православ'я у березні 1946 року. Священники, які не хотіли підписуватися, позбавлялися парафії, права відправляти службу Богу. Непокірних засилають у тюрми Сибіру.

Монахині в Кам'янополі (зліва – сестра Стефа). 15. 12. 1959 р.

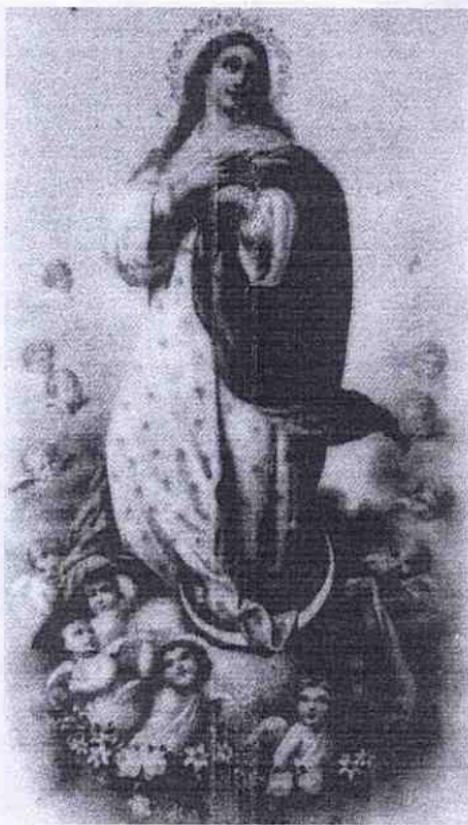
У Кам'янополі з'явилася православна церква, і люди ідуть до неї: куди діватися. Організовується новий церковний комітет – із старших братів і сестриць. Сестриці, які були з 1939 до 1946 років, – це Дзюбик Марія, Савка Марія, Мельник Полонія, Мельник Марія, Скубанська Катерина – передають свої обов'язки молодшим, з 1946 року, – Сеньків Ользі, Никірі Стефі, Мельник Ірені, Мельник Броніславі, Мельник Софії. За часів отця Кабарівського сестриці присягали на Євангелії. Старшими братами були: Теодор Сеньків (до суду), Андрій Пашуля, Дзюбик Іван (до вбивства), Никіра Стефан, Карабан Федір, Голеневський Петро, Сенько Мельник, Карабан Василь.

Священника о. Кабарівського, дяка Брезденя і пізнішого дяка Бачинського привозили фірою з Підбірців на свята і, щодругу неділю, на Святу Літургію. Так під московським православ'єм церква жила до 1959 р. Кам'янопільці, які не хотіли переходити на московське православ'є, збиралися потайки по хатах: Війтовичі, Пашулі, Лазарі, Броди, Деркачі, Шило з Ямполя, приходили греко-католики Штаї, Павлишини, Войтовичі, Щепани. До них підпільно навідувалися греко-католицькі священники – отець Смаль, отець Байрак, отець Прокопів, отець Антоній Масюк, отець В. Вороновський, сповідали і відправляли Святу Літургію. В такому подвійному становищі жила

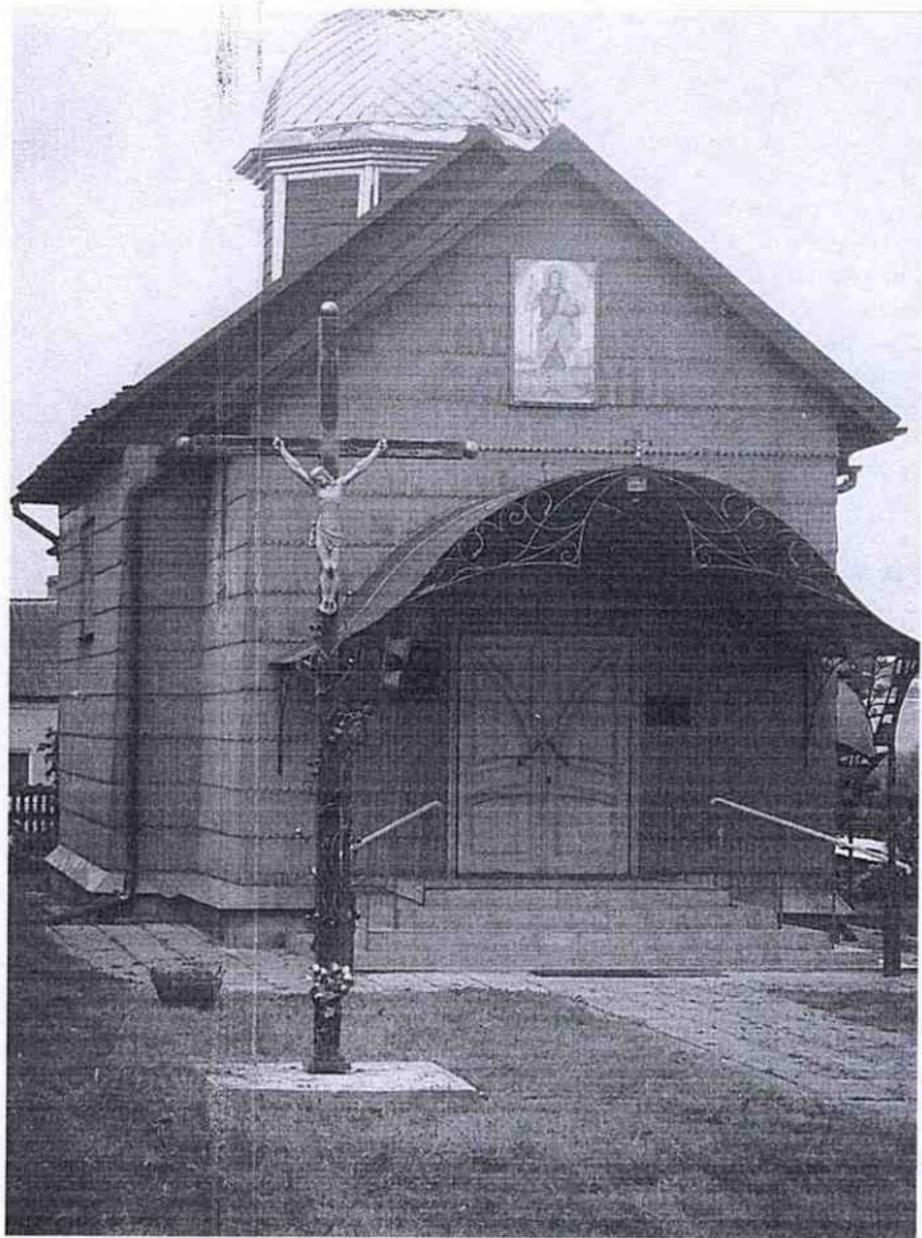
кам'янопільська громада. Церква в Кам'янополі утримується на кошти громади, пожертви, збірки. У 1956 році будують нову цегляну дзвіницю, стару дерев'яну розібрали. Водночас в селі сталася гарна подія – в травні висвячується на священника наш односельчанин Євгеній Островський, відправляє першу свою Службу Божу в Кам'янополі. Незадовго, у вересні 1957 року, висвячується на священника Микола Горячий, також житель села Кам'янопіль. В цей час організовано гарний церковний хор (диригент Франчук (Голіш) Євгенія).

Робиться по можливості реставрація, ремонт в церкві. Багато праці в цю справу вклав Микола Горячий і церковне братство. Село також багато допомагає, виходячи із своїх можливостей.

Більшовицька безбожна влада не зупиняється в чиненні тиску на віруючих, закриває церкви в Україні. Під закриттям опинилась і церква в Кам'янополі. В 1958–1960 роках кам'янопільці змушені ходити на Службу Божу до Ямпоя (парох – о. Лишак підписав православ'я, але через кілька років). Молодь Кам'янополя на Великодні свята збирається на гаївки біля своєї церкви. Маївки відбуваються біля зачинених дверей. Цікавий факт переказують старожителі села. Коли голова сільради Онищак приїхав забирати ключ від церкви, збіглися люди – старші жінки: Карабан Зофія, Франчук Катерина, Никіра Стефа, Сеньків Ольга та ін. – і відібрали в голови ключ. Та після виклику до сільради, після погроз прийшлося віддати ключ, і церква на довгих 30 років замовкає. Сильні наші християнські традиції оживають навіть під час заборони, на Різдвяні свята колядники ходять з колядою. У 1961 році М. Цалик, Ярослав Іванишин, Мирон Качмар, М. Брода, Мар'ян Франчук, Володимир Кріль, Роман Дзюбик відроджують у селі вертеп.

Перша Служба Божа о. Николая Горячего.
15. 09. 1957 р.

Церква оновлюється...

Об'єднаний хор сіл Кам'янопіль і Ямпіль

На Великдень – кожен рік гаївки. Народ святкує на зло ворогам. Партійні органи переслідують, забороняють дітям відвідувати церкви, ходити з колядою та на Великодні свята, на освячення пасок в церкві. Так церква і село дожили до 1989 року, коли більшовицька держава почала розвалюватися.

Проголошується Акт незалежності Української держави. Голова сільради Степан Островський віддає ключ від церкви Савці Михайлу. Відкривається церква в Кам'янополі. Б'ють дзвони, велика радість у селі. Всі біжать до церкви – молоді і старі. Дружно беруться за впорядкування приміщення. 30 років ніхто не прибирав, не ремонтував. Все порозкидано, припало пилом. Багато давніх книг розкидано по підлозі. Зі стелі повідривано дошки, підлога прогнила – повний занепад. Очам страшно, але руки роблять усе. Село дружно взялося оживляти церкву. Навколишні села також допомагали.

У Бориславі церква жила понад 300 років. У Кам'янополі її відновлено у 2012 році.

Кам'янопольці, хто як може, та інші виділили значну суму на відбудову церкви. У 1989 році обирається нове церковне братство (сестриці і старші брати): Цалик Люба, Савка Оксана, Піховська Марія, Фіялковська Марія, Гунда Світлана, Лата Іванка, старші брати Омелян Франчук, Микола Цалик, Михайло Савка, священник Тимків Іван.

Церковний святочний хід

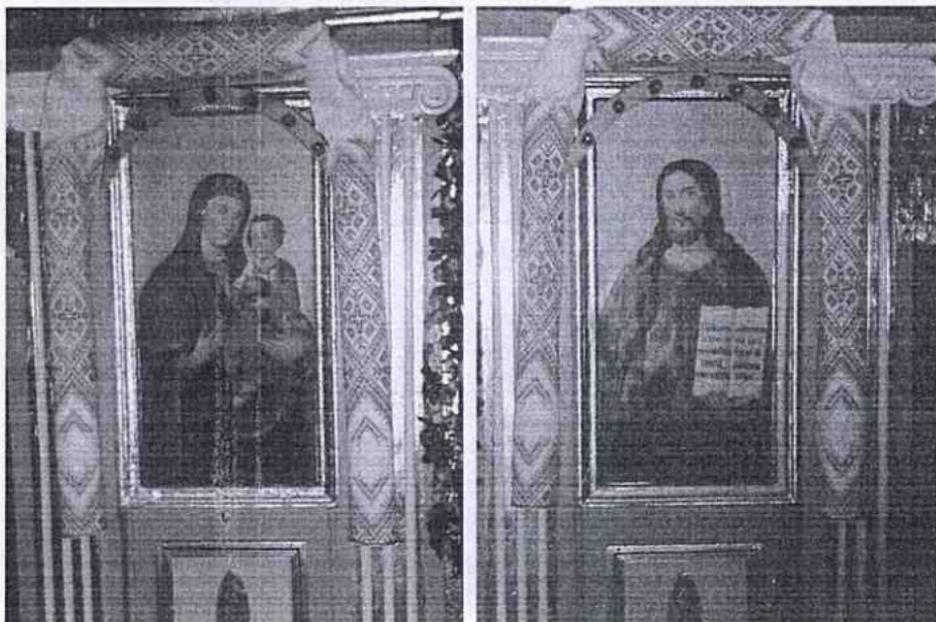
Дівчата впорядковують квітники, наводять порядок на церковному подвір'ї, ночами прибирають церкву всередині.

І ось після багатолітнього мовчання церква в Кам'янополі переживає ніби друге своє народження. Перша Свята літургія. Празник у селі нарешті знову в своїй церкві, хрестимо дітей, вінчаємо, хоронимо. На празник 11 вересня прибуло багато гостей, священиків. Тисячоліття хрещення України також святкуємо в своїй церкві. Церква ще під московським православ'ям, але вже не довго.

1991 року переходимо назад до своєї споконвічної греко-католицької віри. Кожної неділі і в свята відправляється Служба Божа. Люди задоволені, що мають можливість посповідатися, помолитися. Церковне життя набирає обертів, міняються священики: Тимків Іван, Пиж Володимир, Стахнів Михайло, Роман Зеновій, Котлінський Роман...

Іконостас кам'янопільської церкви. 01. 09. 2007 р.

Ікони з кам'янопільської церкви